

Remissyttrande

Datum 2025-08-26

Diarienummer RS 2025-02816

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ert diarienummer KN2025/01039

Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning?

Sammanfattning

Västra Götalandsregionen (VGR) har kommenterat framför allt de delar av utredningen som berör regioner och regioners roll, med fokus på kapitel 2, 4, 6, 7 och 10.

VGR anser att flera delar av utredningen behöver förtydligas och utvecklas, särskilt vad gäller ansvarsfördelning, incitament för elnätsutbyggnad, riskdelning och konkreta lagförslag. VGR lyfter även behovet av att hantera akuta flaskhalsar i elnäten, säkra elförsörjningen till industrin och primärproduktionen, samt att stärka beredskapen för samhällsviktig verksamhet.

Därtill föreslår VGR att det nationella prioriteringssystemet Styrel förbättras genom ökad regional medverkan, större flexibilitet i planeringsprocessen och tydligare återkoppling till berörda aktörer. Dessa synpunkter utvecklas i det följande yttrandet.

Kapitel 2, 4 och 10, Förutsättningar för elnätsutbyggnad måste stärkas för att möta industrins behov

VGR välkomnar utredningen SOU 2025:47 – Spänning i tillvaron. Flera delar ligger i linje med VGR:s syn. Utredningen utgår från regeringens bedömning att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045. Utredningsdirektivet lägger stort fokus på elproduktionsfrågor. Utredningen ger även en tydlig problembeskrivning av elnätskapacitet som hinder för både industriell utveckling och klimatomställning. Däremot saknas i stort de skarpa förslag på åtgärder som på riktigt krävs för att styra elmarknaden utifrån nätutveckling mot de faktiska utmaningar och problematik som VGR ser på elmarknaden.

VGR ser även, i linje med direktivet, att det finns ett särskilt ansvar hos systemansvariga att vara proaktiva och planera för den väntade kraftigt ökade efterfrågan på fossilfri el med lokalt höga effektuttag för industrin- och transportsektorn. Kopplat till detta behöver elnätbolagen ges rimliga förutsättningar och incitament att bygga och utveckla sitt nät mer proaktivt och därigenom lyckas med anslutningar inom skälig tid i enlighet med ellagen. Regelverk kopplat till intäktsreglering behöver därför ses över och tydliggöras så att det inte kan uppfattas som ett hinder för proaktiva och föregripande investeringar. Industriaktörer måste få en tydlig och transparent process samt tidiga och säkra besked om tilldelning av effekt.

Nuvarande förslag är otillräckliga för att hantera inte bara framtida utan även de akuta flaskhalsar som redan påverkar industrins investeringsbeslut i vår region. En del av bristen är så att säga ”*planerad*”. I Västra Götaland levererar Svenska kraftnät i dagsläget el till regionnätägaren med ett uttagsabonnemang upp till 3 235 MW. Vattenfall Eldistribution har ansökt i två omgångar om en höjning med totalt ca 2400 MW fram till början av 2030-talet. Av dessa har Svenska kraftnät presenterat en plan att tillgodose ungefär hälften och i etapper fram till 2035.¹

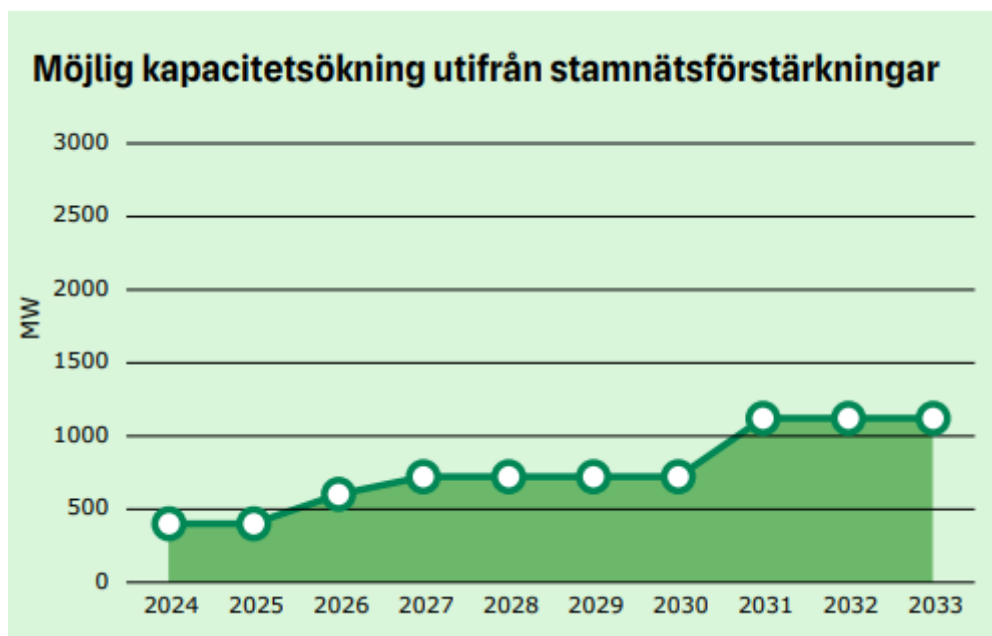

DIAGRAM 1. MÖJLIG KAPACITETSÖKNING FRÅN TRANSMISSIONSNÄTET FÖR ATT MÖTA BEHOVET PÅ 2400 MW TILL 2030.

¹ [Framtidens elförsörjning i Västra Götaland - En rapport från samverkansplattformen ACCEL](#)

Det behövs tydlighet för hur åtgärder kopplas till elnätsägarnas monopolroll ska hanteras. Uppgiften är att säkerställa rätt volym i rätt tid till rimlig kostnad, men lite om vad som händer om detta inte uppfylls. Det krävs en tydlighet i vilka sanktioner som riskeras om en anslutning nekas på felaktiga grunder, eller om tiden för anslutning inte är skälig. Det saknas en ”kostnad” för att inte leverera. Det är en kostnad som samhället får ta i form av utebliven utveckling av industrin och att Sverige missar sina klimatåtaganden till följd av utebliven grön omställning av industrin och transportsektorn.

Kapitel 4.1, sidan 198, Kapacitetsbrist som tillväxthinder – behov av statligt ansvar och reformerad tilldelningsprocess

Hantering av risker kopplade till utbyggd kapacitet för anslutning och elektrifiering i industrin saknas helt och även om det finns ett resonemang om ”hönan och ägget” i kap. 4.1 så stannar utredningen vid en aspekt, elköpsavtal (s. 198), medan det stora hindret i Västra Götaland är att få tilldelning av kapacitet till de kunder som står i kö.

Det saknas ett resonemang om samhällets roll i att tillhandahålla elnätsinfrastruktur som strategisk samhällsinvestering. I kapitel 10 diskuteras elnätsutbyggnad men det saknas förslag på vilken roll och ansvar staten och offentliga aktörer har för elnätsutbyggnad. Det behöver fastslås att aktörerna på elmarknaden kopplat till sin roll på monopolmarknad förväntas ta ett samhällsansvar och lösa ut denna problematik kring ”hönan och ägg” genom att vara de som tar ett första steg.

Historiskt har överkapacitet i elnätet möjliggjort industrietableringar och den samhällsutveckling Sverige i dag skördar frukten från. Regionen kan i en analys av etableringsprocessen och marknaders elbehov konstatera att:

- Det är ett högt tryck av etableringsärenden hos kommunerna i Västra Götaland, ca 240 av de just nu pågående förfrågningarna bedöms vara större och strategiskt viktiga etableringar.
- I mer än hälften av etableringsförfrågningarna som bedöms som strategiskt viktiga är el- och effektförfrågan avgörande; elförsörjningen är därmed en fortsatt högt prioriterad fråga.
- De senaste fyra åren har 75 etableringsprocesser avbrutits på grund av bristande eleffekt, möjliga etableringar som berör ett betydande antal

arbetstillfällen för vår region, och uteblivna skatteintäkter och tillväxt hos våra kommuner.

”Flera av etableringsprocesserna kommer av naturliga skäl inte att gå vidare utan faller bort också av andra anledningar än elbrist. Men det intressanta är att i flera fall kommer dessa företag aldrig ens in i den formella anslutningsprocessen och i en kö hos elbolag, eftersom effekt saknas, eller inte kan garanteras inom en rimlig tid.”²

VGR vill därför understryka att detta inte är en fråga om framtida risk utan ett pågående hinder för tillväxt samt klimat- och industriomställning. Regionens analys visar att flertalet industriprojekt redan har lagts ner eller kraftigt försenats på grund av otillräcklig elnätsinfrastruktur.³

Kapitel 4.6.3, Obalanserad riskfördelning i utredningen – behov av helhetsperspektiv för investeringar i elnät och industri

Utredningen behandlar riskdelning främst i relation till elproduktion kärnkraft och havsbaserad vindkraft, (kapitel 4.6.3). Det saknas dock symmetri och ett motsvarande resonemang för hur riskdelning industri och elnätsbolag i samband med investeringar.

Elnät är själva förutsättningen för både fossilfri elproduktion och ny industri. Därför bör samhället i högre grad ta ansvar för att dela risk och möjliggöra proaktiv utbyggnad av elnät, även i frånvaro av omedelbar lönsamhet.

Kapitel 10.4, sidan 630, Leveranssäkerhet kräver reformer för riskdelning, proaktiv nätutbyggnad och internationell konkurrenskraft

Det behövs förslag på modeller för riskdelning och proaktiv nätutbyggnad, även före full kontraktering, och sanktioner för utebliven nätutbyggnad kopplat till Riksdagens leveranssäkerhetsmål. VGR föreslår att elnätsbolagen tar ett större ansvar för att tillhandahålla "luft" i elnäten, alltså överkapacitet, som en

² [Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland - En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv](#)

³ [Etableringsprocesser och marknadens elbehov i kommuner i Västra Götaland - En studie av etableringsprocesser från kommunernas perspektiv](#)

strategisk investering i framtida tillväxt för Sverige. Utredningen saknar konkreta lagförslag förutom ökad dialog och samverkan (kapitel 10.4 sidan 630).

VGR bedömer det som nödvändigt för att elnätsbolagen ska ges rätt förutsättningar att uppfylla Riksdagens leveranssäkerhetsmål som innebär att det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd. VGR bedömer det som svårt angränsande till omöjligt att synkronisera elnätutbyggnaden med industrins behov tidsmässigt. Det behövs därför en riskdelning för att underlätta synkningen, se diagram 1 och citat ovan. Vi har även exempel på industrier i Västra Götaland som har tvingas till reinvesteringar i fossila lösningar i väntan på elnätutbyggnad.

Det saknas också en analys av hur andra länder hanterar elnätutbyggnad som en samhällsinvestering. VGR föreslår därför att Energimarknadsinspektionen ges i uppdrag att kartlägga internationella modeller för samhällsfinansierad elnätutbyggnad. Som möjliggör för likvärdiga konkurrensförutsättningar för industrins omställning mellan olika EU-länder.

Kapitel 6.9.2 sidan 532, Ödrift som beredskapsåtgärd

Animalieproduktionen i Sverige har koncentrerats till större anläggningar där producenter av ägg, slaktkyckling, slaktsvin och smågrisproduktion är särskilt känsliga för elbortfall mer än några timmar. Producenterna har skyldighet att ha reservkraft för att klara vatten, värme, kyla och ventilation vilket de flesta har däremot finns i nuläget ingen uttalad tidshorisont och ansvarsfördelning mellan animalieproducent, elleverantör och nätleverantör. Vilket snabbt kan leda till att många djur behöver avlivas av djurskyddsskäl när reservkraft får bränslebrist, samtidigt som nätet är borta under lång tid. Vilket snabbt påverkar Sveriges försvarsförmåga genom brist på livsmedel.

Kapitel 7, Ansvar och roller avseende balansansvar

Ansvarsfördelningen i förhållande till tidshorisont behöver fastslås. Erfarenheter från Ukraina kriget bör inhämtas så att tillräckligt med reservdelar finns hos nätleverantörerna så att planerad tidshorisont kan bibehållas även i krig för att säkerställa livsmedelsproduktion inom primärproduktionen för Sveriges bästa.

Övriga synpunkter

VGR vill även lyfta behovet av att se över och förbättra det nationella prioriteringssystemet Styrel, som är avsett att användas vid elbristsituationer.

För att systemet ska kunna fylla sitt syfte fullt ut krävs flera förbättringar:

- **Tydligare regional medverkan:** Regioner bör ges en mer framträdande roll i Styrel-planeringen och likställas med regionala myndigheter, då vi verkar över stora geografiska områden och har ansvar för samhällsviktig verksamhet.
- **Flexibilitet i planeringsprocessen:** Den nuvarande planeringscykeln på 2–3 år är för lång och för rigid. Det måste finnas möjlighet att löpande lägga till nya objekt, särskilt med tanke på att nya fastigheter tillkommer genom nybyggnation eller inhyrning. I dagsläget kan det ta upp till fyra år innan nya objekt inkluderas i planen.
- **Bristande återkoppling:** Det saknas systematisk återkoppling från den slutliga prioriteringslistan till berörda organisationer och myndigheter. För att möjliggöra effektiv beredskapsplanering och rätt investeringar i fastigheter krävs tydlig information om vilka objekt som har prioriterats.

Regionstyrelsen

Västra Götalandsregionen

Helén Eliasson

Regionstyrelsens ordförande

Ann-Charlotte Järnström

Regiondirektör